

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات

بررسی جایگاه و کارکرد نظریه ناهماهنگی شناختی در بین روزنامه نگاران وبلاگ نویس

استاد راهنما:

دکتر محمد مهدی فرقانی

استاد مشاور:

دکتر علی اصغر کیا

نگارش: آتنا ابراهیمی معیر

تقدیم به پدر و مادرم

آنان که هستی ام دادند تا شاید، از هست بودم پری شوم
برای پرواز هستی شان

و تقدیم به همه آنان که همواره نیک اندیشیده
و نیک زیسته اند

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا از طریق وبلاگ های روزنامه نگاران وبلاگ نویس می توان به ناهماهنگی شناختی آنها پی برد. آیا روزنامه نگاران وبلاگ نویس دچار ناهماهنگی شناختی هستند یا خیر. در این پژوهش نظریه ناهماهنگی شناختی فستینگر به کار می رود. از آنجائیکه پیگیری این مسائل متضمن شناخت محتوای وبلاگ هاست، به این منظور، از روش تحلیل محتوای کمی و کیفی استفاده می کنیم. در تحقیق حاضر محتوای ۲۰ وبلاگ روزنامه نگاران روزنامه های همشهری، کیهان، ایران، شرق به روش نمونه گیری غیر احتمالی از نوع هدفمند انتخاب و تحلیل می شود.

ما در این پژوهش به منظور پاسخ به تعدادی از پرسش ها، از مصاحبه عمقی به عنوان روش دیگر استفاده کردیم. یافته ها نشان می دهد روزنامه نگاران از مکانیزم های توجیهی برای کاهش ناهماهنگی استفاده می کنند

در مجموع این تحقیق نشان می دهد که بیشتر مطالب وبلاگ ها، انتقاد از اوضاع سیاسی است. روزنامه نگاران وبلاگ نویس تمایل بیشتری به نوشتن مطالب با سبک مقاله دارند و نیمی از مطالبی که توسط روزنامه نگاران وبلاگ نویس نوشته شده است دارای ناهماهنگی شناختی ارزیابی شده است. یافته های این پژوهش نشان می دهد که از طریق وبلاگ های روزنامه نگاران می توان به ناهماهنگی شناختی آنها پی برد

واژگان کلیدی: ناهماهنگی شناختی، خویشتن شایسته، خویشتن بایسته، ناهماهنگی قانون نگر، ناهماهنگی

فردنگر، وبلاگ نویس

حرف هایی است برای نگفتن

حرف هایی که هرگز سر به ابتذال گفتن فرو نمی آورند
وسرمایه ماورایی هر انسانی، به اندازه حرف هایی است که برای

نگفتن دارد

دکتر علی شریعتی

تقدیر و تشکر

با تشکر از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر محمد مهدی فرقانی که با صبر و دقت بی شماری مرا راهنمایی کردند و در تمامی مراحل این پایان نامه حامی و همراه من بودند

تشکر و قدردانی از جناب آقای دکتر علی اصغر کیا که با مشاوره های مفید خود سختی های پایان نامه را بر من هموار کردند

با سپاس از سرکار خانم دکتر سوسن کباری که داوری این پایان نامه را به عهده گرفتند و با دقت فراوان آن را مطالعه کرده و نکات ارزشمندی را برای بهتر شدن کار ارائه دادند

و با تشکر از سرکار خانم دکتر مهدخت بروجردی به پاس همه مادری های استادانه اش یا استادی های مادرانه اش . و با سپاس فراوان از همه اساتید عزیزم که سال ها از آنان آموختم

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

چکیده

۱. مقدمه فصل
- ۱-۱ طرح مساله ۲
- ۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش ۳
- ۱-۳ اهداف پژوهش ۴
- ۱-۴ سوالات پژوهش ۵

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۶. مقدمه

بخش اول

- ۲-۱ مفاهیم و تعاریف نظریه ناهماهنگی شناختی ۷
- ۲-۱-۱ دیدگاه اول الگوی ناهماهنگی انسجام خود ۷
- ۲-۱-۲ دیدگاه دوم نظریه تایید خود ۸
- ۲-۱-۳ دیدگاه الگوی نگاه جدید یا عواقب آزارنده ۹
- ۲-۱-۴ دیدگاه Ssm و فرایندهای ایجاد و کاهش ناهماهنگی شناختی ۱۰
- ۲-۱-۵ پارادایم های پژوهش در ناهماهنگی شناختی ۱۱

بخش دوم

- ۲-۲ تعریف وبلاگ ۱۴
- ۱-۲-۲ وبلاگ چیست ۱۵
- ۲-۲-۲ مستعار نویسی بلاگرها ۱۶
- ۳-۲-۲ وبلاگ نویسی و روزنامه نگاری ۱۷
- ۴-۲-۲ تاریخچه روزنامه های مورد بررسی ۱۸
- همشهری ۱۸
- کیهان ۱۹
- ایران ۱۹
- شرق ۲۰
- ۵-۲-۲ کناره گیری با استناد به قید وجدانی ۲۱
- بخش سوم
- ۳-۲ مبانی نظری و پژوهشی (پیشینه پژوهش) ۲۲
- بخش چهارم
- ۴-۲ مبانی نظری پژوهش ۲۳
- ۱-۴-۲ نظریه تعادل شناختی هایدگر ۴۲
- ۲-۴-۲ نظریه تایید خود ۲۵
- ۳-۶-۲ نظریه تایید خود و عزت نفس ۲۶
- ۴-۶-۲ ناهمخوانی و ناهماهنگی خویشتن ۲۷
- ۵-۴-۲ خود رهنمونی ها ۲۸
- ۶-۴-۲ کاربردهای نظریه ناهماهنگی شناختی ۲۹

- ۷-۴-۲ ناهمسازی چگونه کاهش می یابد ۳۰
- ۳۲-۴-۲ Ssm۸ و فرایند ایجاد ناهماهنگی شناختی ۳۲
- ۱۹-۴-۲ ایده اولیه نظریه ناهماهنگی شناختی چگونه ایجاد شد ؟ ۳۲
- ۱۰-۴-۲ الگوی ناهماهنگی شناختی معیارهای خود یک الگوی تلفیقی ۳۳

بخش پنجم

- ۵-۲ چارچوب نظری و مفهومی پژوهش ۳۵

فصل سوم روش پژوهش

- مقدمه ۳۷
- ۱-۳ روش تحقیق ۳۷
- ۱-۱-۳ تحلیل محتوا ۳۹
- ۲-۱-۳ تحلیل محتوای کیفی ۴۰
- ۲-۳ جامعه آماری ۴۳
- ۱-۲-۳ روش و حجم نمونه ۴۳
- ۱-۳-۳ واحد تحلیل ۴۴
- ۲-۳-۳ نحوه جمع آوری داده ها ۴۴
- ۴-۳ متغیرهای مورد مطالعه ۴۴
- ۱-۴-۳ تعریف عملیاتی و مفهومی متغیرها ۴۵
- ۵-۳ پایایی و روایی ۵۲

۳-۵-۱ پایایی ۵۲

۳-۵-۲ روایی یا اعتبار ۵۳

۳-۶ مصاحبه عمقی ۵۴

فصل چهارم تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

مقدمه ۵۷

۴-۱ توصیف یافته ها ۵۷

۴-۲ تحلیل جداول دو بعدی ۶۹

۴-۳ مصاحبه ۹۱

۴-۳-۱ پاسخ های مصاحبه شوندگان ۹۲

۴-۳-۲ جداول یافته های مصاحبه ۹۷

فصل پنجم نتیجه گیری

مقدمه ۱۰۰

۵-۱ مهم ترین یافته های جداول توزیع فراوانی ۱۰۰

۵-۲ مهم ترین یافته های جداول دوبعدی ۱۰۱

۵-۳ جمع بندی یافته های حاصل از مصاحبه ۱۰۳

۵-۴ نتیجه گیری ۱۰۶

۵-۵ محدودیت های پژوهش ۱۰۸

۵-۶ پیشنهاد های پژوهش ۱۰۹

منابع و مأخذ

منابع فارسی ۱۱۰

فهرست جداول

- جدول ۴-۱: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب روزنامه های مورد بررسی ۵۷
- جدول ۴-۲: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب تاریخ های مورد بررسی ۵۸
- جدول ۴-۳: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب هویت مطلب ۵۹
- جدول ۴-۴: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب زبان و بلاگ ها ۵۹
- جدول ۴-۵: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب سبک مطلب ۶۰
- جدول ۴-۶: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب محتوای غالب ۶۰
- جدول ۴-۷: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب مطالب انتقادی ۶۱
- جدول ۴-۸: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب وجود ناهماهنگی شناختی ۶۲
- جدول ۴-۹: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب چگونگی تشخیص ناهماهنگی شناختی ۶۲
- جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب نوع ناهماهنگی شناختی ۶۳
- جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب کشورهای مورد اشاره در متن ۶۳
- جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب نوع نگاه به کشورها ۶۴
- جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب خویشتن بایسته ۶۴
- جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب چگونگی تشخیص خویشتن بایسته ۶۵
- جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب خویشتن شایسته ۶۵
- جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب چگونگی تشخیص خویشتن شایسته ۶۶
- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب تشخیص خود ۶۶
- جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب منبع ارجاع خود ۶۷
- جدول ۴-۱۹: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب تشخیص دیگری ۶۷

- جدول ۴-۲۰: توزیع فراوانی مطالب و بلاگ ها بر حسب منبع ارجاع دیگری ۶۸
- جدول ۴-۲۱: جدول دوبعدی بین و بلاگ های روزنامه نگاران و ناهماهنگی شناختی ۶۹
- جدول ۴-۲۲: جدول دوبعدی بین مطالب و بلاگ های روزنامه نگاران و محتوای غالب مطالب ۷۲
- جدول ۴-۲۳: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ های روزنامه نگاران و سبک مطلب ۷۴
- جدول ۴-۲۴: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ های روزنامه نگاران و زبان مطلب ۷۶
- جدول ۴-۲۵: جدول دوبعدی بین مطالب و بلاگ ها و چگونگی تشخیص ناهماهنگی شناختی ۷۸
- جدول ۴-۲۶: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و نوع ناهماهنگی ۷۹
- جدول ۴-۲۷: جدول دوبعدی بین مطالب و بلاگ ها و خویشتن شایسته ۸۰
- جدول ۴-۲۸: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و هویت مطلب ۸۲
- جدول ۴-۲۹: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و خویشتن بایسته ۸۳
- جدول ۴-۳۰: جدول دو بعدی بین سبک مطلب و ناهماهنگی شناختی ۸۴
- جدول ۴-۳۱: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و خود در متن ۸۶
- جدول ۴-۳۲: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و منبع ارجاع خود ۸۷
- جدول ۴-۳۳: جدول دوبعدی بین مطالب و بلاگ ها و تشخیص دیگری ۸۸
- جدول ۴-۳۴: جدول دو بعدی بین مطالب و بلاگ ها و منبع ارجاع دیگری ۸۹
- جدول ۴-۳۵: جدول دوبعدی بین مطالب و بلاگ ها و کشورهای مطرح در متن ۹۰
- جدول ۴-۳۶: جدول مقایسه ای نتایج مصاحبه ۹۸
- جدول ۴-۳۷: جدول مقایسه ای نتایج مصاحب

فصل اول

کلیات تحقیق

اگر آگاهی شاخص مهم توسعه یافتگی و قدرت اجتماعی یک ملت است، بی گمان پیام آوران و آگاهی دهندگان را نیز باید خادمان برجسته بشریت و پیشگامان خوشبختی جوامع دانست .

روزنامه نگاران در میان طبقات اجتماعی به طور ناخواسته در معرض شدیدترین صدمات روحی و جسمی قرار دارند. امروزه هم دانشمندان و هم محققان ارتباطات ،پزشکان و روانشناسان هشدارهای مکرری را در ارتباط با صدمات روحی و جسمی ناشی از حرفه روزنامه نگاری به صاحبان این مشاغل می دهند. در حرفه روزنامه نگاری التهابات ناشی از بمباران های خبری ،هیجان ها و اضطراب های ناشی از جریان مستقیم خبر بر اعصاب آنان، در معرض صدمات جسمی قرار گرفتن و تهدید و ارباب از سوی گروه های فشار سبب می شود روزنامه نگاران دچار تنش های روحی بسیاری شوند .

در عصر و زمانه ای که تقریباً همه ما در فضای مجازی زندگی می کنیم و اینترنت امکان نوشتن و ابراز عقیده و عرض اندام برای همه ما فراهم کرده است ،می توان از سنگین ترین بحث و جدل های سیاسی تا سخیف ترین واکنش های اجتماعی را در کمتر از یک هزار ثانیه در شبکه های اجتماعی ووبلاگ ها ...به سراسر عالم پرتاب کرد همچنین با توجه به اینکه وبلاگ ها به عنوان رسانه جدید می توانند در انتشار اخبار تاثیر زیادی در پوشش خبری در نتیجه بر سیاست بگذارند بنابراین وبلاگ ها حربه ای برای روزنامه نگارانی است که در قالب بایدها و نبایدهای نشریه ای که در آن مشغول به فعالیت اند نتوانسته اند به ناگفته ها پردازند جای پژوهشی که به بررسی تنش ها و تناقضات حرفه ای روزنامه نگاران پردازد خالی احساس می شود .

طرح مسئله

کار یک منبع بسیار مهم برای امرار معاش و کسب موقعیت های اجتماعی است، اما در عین حال می تواند به نارضایتی و تحلیل بردن قوای جسمانی و روانی نیز منجر گردد. زیرا محیط کار از محرک های فیزیکی، روانی و اجتماعی تشکیل شده است که هر کدام از این عوامل می تواند منجر به آشفتگی های روانی شوند هر حرفه ای با ناهماهنگی های شناختی همراه است اما این امر در بعضی از مشاغل بیشتر است و این معلول نوع کار، تنوع وظایف و مسئولیت های آن شغل می باشد. افراد در طول روز ساعت ها با بایدها و نبایدهای شغلی دست و پنجه نرم می کنند و در نهایت یا با شرایط و اوضاع و احوال کاملاً سازگار می شوند و یا اینکه تنش ها را می پذیرند، آنها را انکار می کنند، یا درونی می کنند بنابراین پرداخت به این مقوله که افراد چقدر با خط مشی ها و اصول و روش های نهادها و سازمان ها و ارگان هایی که در آن مشغول به فعالیت هستند هم نوا شده و به چه میزان در تضاد با آنها قرار می گیرند از موارد با اهمیت است روزنامه نگاران با توجه به پتانسیلی که وبلاگ ها برای استفاده های شخصی و حرفه ای ایجاد می کند از آن برای ارائه نظرات و عقاید خود استفاده می کنند در این پژوهش جایگاه و کارکرد نظریه ناهماهنگی شناختی در بین روزنامه نگاران وبلاگ نویس از طریق تحلیل محتوای کمی و کیفی بررسی خواهد شد و وبلاگ های روزنامه نگاران روزنامه های همشهری، کیهان، ایران و شرق مورد بررسی قرار خواهد گرفت. روزنامه نگاران به دلیل ماهیت حرفه شان، تغییر خط مشی روزنامه، تحولات اجتماعی و سیاسی، سوژه های جذابی برای پرداختن به مقوله ناهماهنگی شناختی می باشند روزنامه نگاران جرئت و جسارت خاصی دارند که دلیل آن را توجه به دغدغه های مردم دانسته اند. زمانی که روزنامه نگاری نتواند بنا بر ملاحظات، این شهامت را به خرج دهد فلسفه، رسالت روزنامه نگاری در ذهن او زیر سوال می رود و آنچه باقی می ماند تضادها و تناقض های بسیار است.

ضرورت و اهمیت موضوع

الف) ضرورت نظری

روزنامه نگاری شغلی است که مانند زنجیر به اعضا و جوارح انسان می پیچد تا اینکه به زایش محصولی درآید که موثر برای جامعه و کشور باشد روزنامه نگاری یکی از ده شغل پرخطر دنیاست. روزنامه نگاران به دلیل ویژگی های حرفه خود، در گزارش رویدادها و شکل دادن به اندیشه ها و افکار عمومی، اهمیتی ویژه دارند. بی تردید، احساس و نگرش روزنامه نگاران نسبت به حرفه روزنامه نگاری، به کیفیت کارشان تاثیر می گذارد. شرایط حرفه روزنامه نگاری در کشورمان با توجه به عدم استقلال حرفه ای روزنامه نگاران، متزلزل بودن وضع شغلی آنان، نبود شکل های صنفی و قوانین حرفه ای روزنامه نگاری از سوی حکومت ها، فقر، عقب ماندگی اقتصادی، اجتماعی، سیاسی کشور، نبود رغبت و یا عادت به مطالعه، عدم رشد فرهنگ سیاسی، نهادها، تشکل های سیاسی، به روزنامه نگاران فرصت نداد تا آزادی بیان و قلم را تجربه کنند در نتیجه روزنامه نگاری در ایران نتوانست سیر رشد و توسعه را طی کند. بدیهی است نقش های سازنده ای که برای شغل متصور است، منوط براین است که اولاً خصوصیات شغل متناسب با خصوصیات فرد شاغل بوده و ثانیاً فرد در کارش احساس ارزشمندی، کارآمدی و توانمندی داشته باشد. همچنین با توجه به اینکه روزنامه نگاران به رسانه های جدید اهمیت بیشتری می دهند و با استفاده از امکانات جدید تکنولوژیکی، احتمالاً با اینترنت ارتباط بیشتری دارند و در آن به تولید محتوا می پردازند این افراد در وبلاگ های خود به مطالبی می پردازند که مطبوعات کمتر روی آنها کمتر کار می کنند. روزنامه نگاران از آن جهت که وبلاگ رسانه ای غیر رسمی است بدون وجود هر گونه نظارت یا سردبیری، آزادانه اخبار غیر رسمی خود را منتشر می کنند.

ب) ضرورت عملی

سوای مباحث مطرح شده، اگر هر بار با کسی مواجهه شویم که عقیده ای متفاوت با ما ابراز می کند و ما تصور از خویشتن را تغییر دهیم غیر ممکن است که در تصور از خویشتن در حالتی هماهنگ و موزون باقی بمانیم حال این وضعیت در بین سیاستمداران، روزنامه نگاران، مدیران، کارکنان رسانه واکثر کارکنانی که به مشاغلی می پردازند که اعتقاد و التزام به اصول و خط مشی ها از موارد ضروری است شدت می یابد. زمانی که می

کوشیم خود واقعی را ارزیابی کنیم ممکن است خود را در برابر دو معیار متفاوت بسنجیم یکی خود شایسته آرمانی، یعنی آنکسی که آرزو میکنم و دلم می خواهد باشم و دومی خویشتن بایسته، یعنی آن کسی که تصور می کنم باید باشم، حس وظیفه شناسی، تعهدات و مسئولیت ها این دو ممکن است رو در روی یکدیگر باشند. هنگامی که خویشتن واقعی در قیاس با خویشتن شایسته و بایسته چه آنکه خود تعیین کرده باشم و چه آنکه اشخاص مهم زندگی ام تعیین کرده باشند قرار می گیرد، دچار کاستی می شویم و احساس بدی خواهیم داشت .

در بررسی تحقیقات پیشین، پژوهشی با عنوان ناهماهنگی شناختی در دیوان عالی کشور امریکا انجام شده است که نشان می دهد قضاتی که رای صادر می کنند باید تلاش کنند تا پیامدهای آزارنده ای که بعدها درون خودشان پدیدار می شود را کاهش دهند لذا بررسی ناهماهنگی شناختی روزنامه نگاران که تحت قوانین و قواعد مدیریت و مالکیت روزنامه ها به فعالیت می پردازند از موارد با اهمیت است .

از مباحثی که در حیطه روانشناسی اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است ناهماهنگی شناختی است با توجه به اینکه آثار و تبعات آن را به طور ملموس در عرصه کار، فعالیت های اجتماعی و شغل و زندگی خانوادگی فرد به وضوح می توان یافت لذا بررسی این پدیده در میان روزنامه نگاران از موارد با اهمیت است.

۳-۱

این پژوهش اهداف زیر را دنبال می کند:

بررسی جایگاه و کارکرد نظریه ناهماهنگی شناختی در بین روزنامه نگاران وبلاگ نویس

شناخت مکانیزم های توجیهی که روزنامه نگاران برای کاهش ناهماهنگی شناختی به کار می برند

شناخت راه حل های کاهش ناهماهنگی شناختی

شناخت مسائل و دغدغه های روزنامه نگاران وبلاگ نویس

سوالات پژوهش :

آیا روزنامه نگاران وبلاگ نویس دارای ناهماهنگی شناختی هستند؟

آیا از طریق وبلاگ های روزنامه نگاران می توان به ناهماهنگی شناختی آنها پی برد؟

آیا روزنامه نگاران وبلاگ نویس از ناهماهنگی خویش آگاه اند؟

آیا روزنامه نگاران نوشتن در وبلاگ را به نوشتن در مطبوعات ترجیح میدهند؟

روزنامه نگاران از چه مکانیزم های دفاعی استفاده می کنند؟

آیا روزنامه نگاران مطالب خود را کنایه وار در وبلاگ ها می نویسند؟

فصل دوم:

مروری بر ادبیات تحقیق